

**DERİNİN TÜRK TARİHİNDEKİ KULLANIMI VE SANATSAL KULLANIM
AÇISINDAN BİR ÖRNEK: İNCİ EVİNER**

The Use of Leather in Turkish History and an Example in Terms of Artistic Use: İnci Eviner

Büşra Nur Altan¹, Gülnur Tavukcuoğlu²

Makale Bilgisi	Özet
<p><i>Araştırma Makalesi</i></p> <p><i>Gönderilme:</i> 6 Temmuz 2023</p> <p><i>Kabul:</i> 20 Temmuz 2023</p> <p><i>Anahtar kelimeler:</i> Çağdaş sanat, Deri sanatı, İnci Eviner</p>	<p>İnsanoğlu, yaratıldığı andan günümüze gelinceye kadar deriyi, birçok alanda kullanmıştır. İlk olarak, kendisini dış tehditlerden korumak giysi sonrasında ise hayatını daha kolay idame edebilmek için kap kacak gibi materyaller üreterek kullanmıştır. Sonraki dönemlerde yaşamını sürdürdüğü tüm yapılar, eşyalar gibi şeylerde deriye yer vererek, kullanım alanını genişletmiştir. Kendisinin ürettiği bu ürünler başlangıçta zanaat olarak ifade edilirken, içerisine estetik kaygısını da ekleyerek sanata ulaşmıştır. Sanayi devrimi ya da diğer bir ifade ile endüstrinin genişlemesi ile kullanım alanı da genişlemiştir. Deri, sanat alanı içerisinde de kendine yer edinmiş, sanatçılarda anlatımlarını güçlendirmek için deri malzemesine, çalışmalarında yer vermiştir. İnci Eviner’de bunlardan biri olmuştur. Eviner, 1996 “Derisiz” adlı kişisel sergisinde deri malzemesi kullandığı eserlere yer vermiştir. Türk çağdaş sanatçılarından biri olan Eviner’in bu eserleri geleneksel malzemelerin dışında deri kullanımı ve yüklediği anlamları bakımından dikkat çekmektedir. Sanatçı bu çalışmalarıyla güç, otorite ve erkek egemen toplumu çeşitli formlarla ele alırken insanlık tarihine şahitlik eden deriyi ana materyal olarak seçmiştir. Bu durum malzeme ile konunun birbiriyle anlam bütünlüğü sağlamasına olanak sağlamıştır. İnci Eviner’in biyografisi ve bunun yanı sıra eserlerine dair bilgilerin çeşitli çevrimiçi kaynaklarda yer aldığı ancak bilimsel yayınlarda yeteri kadar konu olarak ele alınmadığı görülmüştür. Bu çalışmada Türk çağdaş sanatçısı olarak Eviner hakkında kısa bir bilgiye ve deri kullanımı ile gelenekselliği farklı malzemeler ve formlarla ele aldığı “Derisiz” adlı kişisel sergisinde yer alan özellikle deriyi kullandığı eserlerini tanıtmak amaçlanmıştır.</p>
Article Information	Abstract
<p><i>Research Article</i></p> <p><i>Received:</i> July 6, 2023</p> <p><i>Accepted:</i> July 20, 2023</p> <p><i>Keywords:</i> Contemporary art, Leather art, İnci Eviner</p>	<p>Mankind has used leather in many fields from the moment it was created to the present day. Firstly, he used it by producing materials such as pots and pans to protect himself from external threats, and then to sustain his life more easily. In the following periods, he expanded the area of use by including leather in all the buildings and things he lived in. While these products, which he produced, were initially expressed as crafts, he reached art by adding aesthetic concern to it. With the industrial revolution, or in other words, with the expansion of the industry, its usage area has also expanded. Leather has also made a place for itself in the field of art, and artists have included leather material in their works to strengthen their expressions. İnci Eviner was one of them. Eviner included works in which she used leather materials in her 1996 personal exhibition “Without Skin”. These works of Eviner, one of the Turkish contemporary artists, draw attention in terms of the use of leather and the meanings it ascribes, apart from traditional materials. While dealing with power, authority and male-dominated society in various forms with these works, the artist has chosen leather as the main material, which has witnessed the history of humanity. This situation allowed the material and the subject to provide semantic integrity with each other. It has been seen that İnci Eviner’s biography as well as information about her works are available in various online sources, but they are not sufficiently discussed in scientific publications. In this study, it is aimed to provide a brief information about Eviner as a Turkish contemporary artist and to introduce her works, in which she uses leather, in her personal exhibition titled “Leatherless”, in which she deals with the use of leather and traditionality with different materials and forms.</p>

Kaynak/Cite: Altan, B. N. & Tavukcuoğlu, G. (2023). Derinin Türk tarihindeki kullanımı ve sanatsal kullanım açısından bir örnek: İnci Eviner. *Lokum Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(2), 181-189.

 iThenticate
İntihal / Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve yayın öncesi intihal taraması yapılmıştır. / This article has been reviewed by at least two reviewers and has been checked for plagiarism before publication.

Copyright © Published by Karabuk University, Karabük, TÜRKİYE

¹ Uzman Sanat Tarihçi, Bağımsız Araştırmacı, busranuraltan@karabuk.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1839-1073

² Uzman Sanat Tarihçi, Bağımsız Araştırmacı, gulnur7861@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1839-1073

GİRİŞ

Derinin insanlar tarafından kullanılması yapılan araştırmalar sonucunda tarih öncesi çağlara dayandığı bilinmektedir. Sakaoğlu'na (2002, s.12-15) göre deri, ilk insanlardan günümüze kadar birçok alan içerisinde kullanılan bir malzemedir. İlk kullanımı, korunmak için olan derinin sonraki yıllarda kullanıldıkları alanlar ve işlevselliği farklılık göstermiştir. Hata bazı uygarlıklar tarafından kutsallığın göstergelerinden biri olmuştur.

Deri, I. ve II. Dünya Savaşları öncesi zanaat malzemesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Hopkins, 2018, s.338-339). Anadolu'da Osmanlı İmparatorluğu döneminde birçok vilayette dericilik yapılmış olsa da özellikle Manisa, Safranbolu ve Simav vilayetlerinde dericiliğin geliştiği ve ün kazandığı bilinmektedir (Sakaoğlu, 2002, s.212-256). 20. yüzyılın başlarında sanatçılar, geleneksel resim malzemelerinin yanında farklı malzemeleri de sanat eserlerinde kullanmaya başlamışlardır (Çağlayan, 2018, s.2). I.ve II. Dünya savaşlarından sonra dünyadaki sanat anlayışının değişmesi ve sanat yapıtları oluşturulurken geleneksel resim malzemelerinin dışına çıkılması ile farklı sanat alanları olmuştur. Sanat alanında deri kullanımı dünyada birçok sanatçı tarafından farklı dönemlerde uygulanmıştır. Türkiye'de ise deri, sanat eğitimini 1980 yılında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Resim bölümünde tamamlayan İnci Eviner'in 1995 "Coğrafya", 1996 "Derisiz" ve 1996 "Tut" adlı kişisel sergilerinde kullanılmış olduğu bilinmektedir (Raza, 2016, s.178-184-188). Sanatçının konu olarak insanlık tarihi boyunca süre gelen güç, otorite ve erkek egemen toplum yapısını işlerken malzeme olarak da insanların varoluşlarından günümüze kadar hayatlarında aktif bir rol alan deriyi kullandığı görülmüştür.

İnci Eviner, çeşitli disiplinler arasında bağ kurmuş ve birçok imge ve simgelerle beslenerek eserlerini üretmiştir. Çalışmamız, az sayıda yazılı ve çevrimiçi kaynağa konu edinilen sanatçı ve eserlerine yönelik boşluğu bir nebze de olsa doldurmayı amaçlamaktadır. Eviner, Türk Çağdaş sanatında deriyi eserlerinde kullanan sayılı sanatçılardan biridir. Ayrıca bu malzemeyi coğrafya ve evrensel anlamaların yanı sıra yerel anlamlarla besleyerek bizlere sunan bir sanatçı olarak varlığını sürdürmektedir. Bu sebeple araştırmanın merkezinde sanatçının, ana materyal olarak deriyi kullandığı, "Derisiz" adlı sergisi yer almaktadır. Çalışma esnasında birçok yazılı kaynağın yanı sıra özellikle "İnci Eviner Retropektifi: İçinde Kim Var?" katalogu görseller konusunda birincil kaynak olarak yararlanılmıştır.

Derinin Tarihi

İnsanoğlu yaşamı boyunca avladığı hayvanların etini beslenmek, derisini ise bedenlerini, çevresel etkilerden korunmak için kullanmıştır. Sonraki süreçte deriyi çeşitli yöntemlerle işleyen toplumlar deri ile kıyafet ve eşya yapmışlardır. Deriyi işleyebilmek için farklı alet edevat üreten toplumların varlığı tarih öncesine dayanmaktadır. Günümüzde de deriyi benzer şekilde insanoğlu eski zamanlarda da kıyafet başta olmak üzere zanaat-sanat, ticaret, örtünme ve ahlak aracı olarak görmüşlerdir. Bunların yanı sıra deriye kutsal anlamlar yüklenmiş, çeşitli sanat yapıtlarında tanrı, din adamları ve kral betimlemelerinde deriye yer vermişlerdir (Sakaoğlu, 2002, s. 11-16).

Derinin tarih öncesinde geniş bir coğrafyada kullanım sürecini Sakaoğlu şu ifadelerle belirtmiştir;

Dericiliğin ve deri sanatlarının tarih çağları boyunca Asya bozkırlarından, Mısır'a, İspanya'ya, İzlanda'ya, Meksika'ya; Sibiryadan Avustralya'ya kadar her yerde, kullanım alanı ve önemi giderek artan bir endüstri dalı olduğu açık. Bu nedenle, Çin, Hint,

Türk, İnan, Sümer-Asır, Mısır, Yunan, Roma, Bizans uygarlıklarında da demir ve bakır endüstrileriyle yarışan, zanaat-sanat yelpazesi oldukça geniş bir sektör olan dericilik üzerine yapılacak tarih araştırmalarının da sonuna varılması olanaksız görüntüsü vermesi doğaldır. Deri sanatlarının ulusal üslupları, kültürler arası etkileşimlerde oynadığı rol de başlı başına birer araştırma sahasıdır (Sakaoğlu, 2002, s. 17)

Türkler için dericilik önemli bir yere sahiptir. Hayvancılığa bağlı yaşam tarzının bir sonucu olarak deriyi çok amaçlı kullanmışlardır. En eski Türklere ait deri buluntusu keçe üzerine renkli deriden aplikeler olmuştur (Arıtan, 2008, s.125). Orta Asya Türk topluluklarında da deri doğa şartları ve yaşam biçimi sebebiyle yaygın olarak kullanılmıştır. Özellikle üzerine süslemeler yapılmış derilere verilen değer, bu dönemde at koşumlarındaki süslenmiş deri takımlarıyla kendini gösterirken ayrıca toplumun ata vermiş olduğu değer de kanıtlar niteliktedir. Koşum takımları dışında, su mataraları, tulumlar, yemek tabak ve kaplarında deri kullanılmıştır (Özdemir, 2007, s.67-68).

Anadolu'da deri işlemeciliği bakımından en zengin içerikler Selçuklu ve Osmanlı döneminde görölmektedir. Malazgirt Zaferi'nin ardından Türkler Anadolu'ya girmeye başlamış ve akabinde Selçuklular döneminde Ahilik teşkilatı kurulması dericik alanında gelişmesine zemin hazırlamıştır. Kıyafet üretiminin ana malzemesi olmasının yanında deri, kıyafet aksesuarlarında da sıklıkla kullanılmıştır. Bunlara dair bilgi ise Kaşgarlı Mahmut ve İbni Batuta'nın seyahatnamelerinde yer almıştır (Kula, 2006, s.6-9; Özdemir, 2007, s.70; Dinçer Küçük, 2020, s.112-114).

Osmanlı dönemine gelindiğinde dericilik zanaatı üst seviyeye ulaşmış; deri, askeri kıyafet, günlük eşyalarda ve kitap ciltlerinde sıklıkla kullanılmıştır. Bu dönemde kurulan lonca örgütleri de bu gelişime katkı sağlamıştır (Sakaoğlu, 2002, s.178). Osmanlının birçok ilinde deri imalatı yapılmış ve bunlar; İstanbul, Konya, Trabzon, Edirne, Urfa, Isparta, Tokat, Erzurum, Manisa, Safranbolu, Simav, Sivas, Uşak, Bağdat ve Mısır'dır. Özellikle saray atölyelerinde ince işlemleri ve süslemeleriyle dikkat çeken örnekler üretilmiştir. Kitap kılıfları, sandık, kâse, kıyafet, kalkan, eyer ve koşum takımı, kesici alet kapları, kemer, çanta benzeri ürünler yapıldıkları dönemde dericiliğe verilen önemini belgeler niteliktedir (Sakaoğlu, 2002, s.212-256; Özdemir, 2007, s.71-72; Küçük, 2020, s.119).

Cumhuriyet döneminde ise dericilik babadan oğula geçen bir zanaat haline gelmiştir. Bu dönemde deri eşyalar, el yapımı ve fabrikasyon üretim olmak üzere iki kola ayrılmıştır. Ana maddesi deri olan ayakkabı, saraciye ve kürk gibi ürünler hem fabrikasyon hem de el yapımı (ata sanatı olarak görölmüş) şeklin üretilmeye devam etmiştir (Özdemir, 2007, s. 79).

İnci Eviner

Ankara'da doğan sanatçı, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Resim bölümünde lisans ve Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde doktora eğitimini tamamlamıştır. Sanatçının ulusal ve uluslararası birçok koleksiyonda eserleri yer almaktadır. İlki 1986 yılında olan 39 kişisel sergisi bulunmakla birlikte 1981 yılından bu yana aktif olarak birçok grup sergisi içerisinde sanatçının eserleri sergilenmiştir. Eviner, aktif sanat hayatına günümüzde İstanbul'da devam etmektedir.

İnci Eviner, farklı disiplinleri ilişkilendirerek eserlerini meydana getirmiştir. Klasik tanımların dışına çıkarak, performatik araştırma denemeleri, kavramsal, zamansal ve biçimsel farklı içerikler üretmiştir. Bu durum sonucunda imge sözcüğüne odaklanarak evrensel ve yerel anlamlar arasında bütünlük sağlayarak desen, mekânsal strüktür, ses, performans ve videolar ortaya koymuştur. Sanatçı genellikle eserlerinde şiddete yer

vermiştir. Böylelikle beden kimliksizleşmiş ve tarihsel serüven içerisinde bedenini içini boşaltarak bunları imgeler, mitler ve sembollere aracı olarak görmüştür (Tuncer ve Şık, 2019, s.30-38). Ayrıca sanatçı eserlerinde kadın kimliğine sorgular nitelikte bakmasının aksine politik olmaktan kaçınmaktadır. Bir başka açıdan antropojik yaklaşıma sahip olan sanatçı, iletişimi ve bedeni konu aldığı çalışmalarda teni, deri kullanarak yansıtmıştır. Kadın bedeni ile doğa imgelerini birleştirerek evrensel ve yerel anlamları bir araya getirmeye çalışmıştır (Kaya Okan, 2012, s.127).

İnci Eviner'in Eserlerinde Deri Kullanımı: Derisiz

Türkiye çağdaş sanat etkinlikleri 20. yüzyılın ikinci yarısında kendini göstermeye başlamıştır. Farklı malzeme ve konuların işlendiği bu dönemde İnci Eviner, eserlerinde deri kullanarak Türk çağdaş sanatına farklı bir bakış açısı katmıştır.

İnci Eviner, sanat anlayışını çizgi ve anlam arasındaki ilişki üzerine inşa etmiştir. Sanatçı, eserlerinde kullanmış olduğu imgeleri mürekkep, deri, bakır, ses, şiir ve ışık kullanarak tanımlamıştır. Bu tanımlamalarla toplum içinde yer bulmayan, dışlanan ve güçsüz bireyler, kültürel kodlar, cinsiyet, güç meseleleri ve aidiyet gibi konuları; tarih, felsefe, mimari ve sanat tarihi gibi çeşitli disiplinleri gözetererek yeniden incelemiştir. Sanatçının deri malzemesini kullanmış olduğu 1995 “Coğrafya”, 1996 “Derisiz” ve bunun yanı sıra aynı tarihli “Tut” adlı kişisel sergileri bulunmaktadır. Bu sergilerde ortak malzeme olan deri kullanımının yanı sıra insan bedeninin anlamsal yansımaları ve bilinçaltı gibi kavramları farklı bir bakış açısı ile işlenmiştir.

Çalışmamızın altyapısını oluşturan İnci Eviner'in 1996 yılında gerçekleştirdiği “Derisiz” adlı kişisel sergisini oluşturan yerleştirmesinde, insan bedeni ve kıyafetleri ele alınmıştır. Bu imgeleri ele alırken sanatçı bakır, deri, akrilik boya gibi malzemeleri kullanmıştır. Sanatçı, kullanmış olduğu nesnelere bir düzene, aileye ve otoriteye karşı duruşu ifade ederken aynı zamanda insanlara dayatılan sınırlılıkları da ele almıştır. Eserlerinde bu konuları toprak, dağ ve bozkır göstergeleriyle resmetmiştir. Asıl benliğinden koparılmış kişileri, bedeninden ayrı bir kalıp olarak görmüş ve deriyi bu anlamlarla beslemiştir.

“Derisiz” adlı kişisel serginin eserlerinin yer aldığı “İnci Eviner Retrospektifi: İçinde Kim Var?” katalogunda sergiyle alakalı şu ifadeler yer verilmiştir;

“Tensiz kaldım, benim beni terk etti. Şimdi tehlikelere açık, savunmasız ve kırılanım. Giderken belleğimi de götürdü, doğumuma ait tüm anılarımı, bir çitten atlarken ve avımı parçalarken aldığım yarayı da götürdü. Sütümü, su içtiğim dereyi çaldı. O benim toprağım, belleğimdi. Coğrafyayı ceketinin içine yazdı, sinir uçlarını bakır masalara taşıdı. Kimliğimin öteki yüzüyle, bir yabancıyla baş başa kaldım. Ona projelerimden bahsettim, gelişmenin yararlarını anlatarak baştan çıkarmaya çalıştım. Uzattığım deriyi giydi... Şimdi ben eskisinden daha çıplak kaldım, ten ve deri arasındaki boşluğu doldurmaktan acizim, böylece daha genişledim, mekânlara taşım. Bu mekânlar gerçekleşmemiş vaatlerle doluydu, gövdemi yerinden eden, evimi enkaza çeviren, dünyayla akrabalığımı çökerten içimdeki yabancının mekânı...” (Raza, 2016, s. 178).

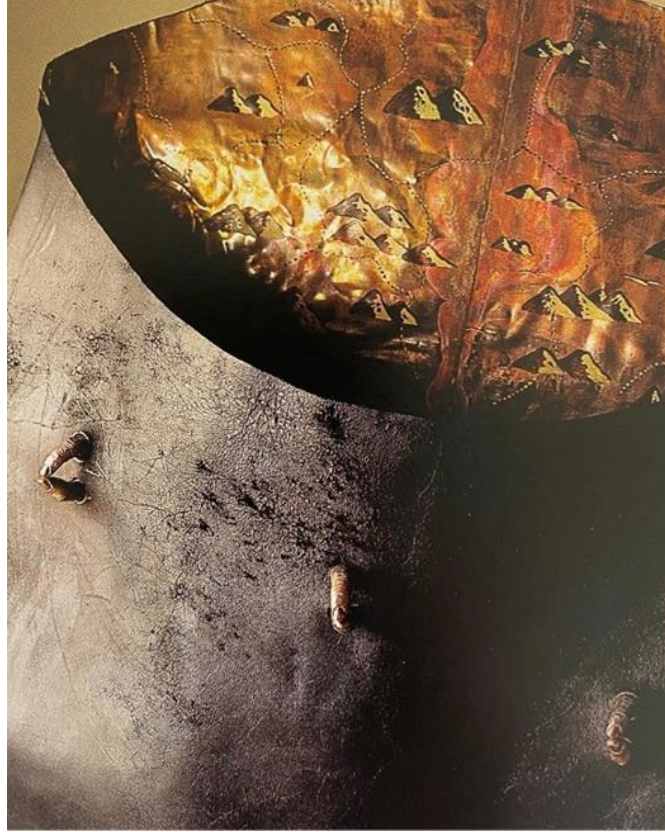
Bu ve benzeri düşüncelerini görsel hale dönüştürdüğü Görsel 1’de yer alan çalışmasında bakır, deri, akrilik boya ve bronz malzemeleri kullanılmıştır. Değiştirilebilir boyutlara sahip olan bu eserin her birinde farklı imgelerle kültürel ve coğrafi kodlar ile insanın toplumdaki yerini irdelemiştir. Kompozisyonun en arkasında bulunan insanın üst bedenine benzeyen forma sahip yerleştirme üç bölümden oluşmaktadır. Bütün bölümlerde eserlerin dışında siyah deri kullanılmış, içlerinde ise bakır levhaların üzerine betimlemeler yapılmıştır. Eserin parçaları arkadan öne doğru incelendiğinde insanın tarih sahnesindeki gelişimi gösterilmektedir. Arkada bulunan bölümde dağ ve bozkır

simgeleri, saf doğayı ifade etmek için kullanılmıştır. Orta da yer alan bölümde ise insan portrelerine yer verilmiştir. Portrelerin arkasında gölge şeklinde hayvan betimlemeleri yer almaktadır. Dağınık bir düzenlemeye sahip olan bu betimlemeler, insanın doğada var olma çabalarını ve bu çabalarında barındırdıkları hayvan içgüdüsünün bir yansımasıdır. Yerleştirmenin önde bulunan bölümünde bu defa bakır üzerine çeşitli yapılar resmedilmiştir. Bu yapıların bir bölümü kırsal kesimlerde yer alan konutların, bir bölümünde ise kentlerde yer alan çok katlı yapıların göstergeleridir. Bu eserde her iki yaşam alanındaki insanların buldukları yerlerde maruz kaldıkları sınırlandırmaları temsil eden imgeler kullanılmıştır. Bu imgelerden bazıları, konutların bacasından çıkan aslında duman gibi görünen fakat detayda portre barındıran, bir kısmında da yapılarda özgürlüğü çağrıştıran kanat betimlemelerine yer verilmiştir. Ayrıca çalışmadaki bazı konutlar, sıkışmışlıktan kurtulamayan insanları temsilen resmedilmiştir. Sanatçı çalışmasında, yapıların dışında, herhangi bir yere çıkmayan merdiven ve yol gibi imgelere de yer vermiştir. Kompozisyonun ön bölümünde yer alan dört ayak üzerine yatay şekilde yerleştirilmiş bakır levhaya, akrilik boya ile insan iskeletini andıran betimlemeler yapılmıştır. Özellikle omurga ve midenin ön planda olduğu bu betimlemede bedeni kaplayan ten yer almamaktadır. Bu durum bireyin kimliksiz kalmış izlenimini vermektedir.

Görsel 1. İnci Eviner, Derisiz (Skinless), Bakır, Deri, Akrilik, Değişebilir Boyutlarda, 1996.
Kaynak: (Raza, 2016, s. 180)

Görsel 2’de yer alan eserde ise; çalışmanın dış yüzeyinde siyah deri kullanılmış iç yüzeyinde ise bakır bir levhanın üzerine betimlemeler yapılmıştır. Çalışma üzerinde bulunan betimlemelerde, kesik noktalarla sınırları belirlenmiş alanlar oluşturulmuştur. Bu sınırlar dışında çeşitli boyutlarda dağ betimlemeleri yapılmış olup herhangi bir bitki örtüsü dikkat çekmemektedir. Bu da sanatçının eserde bir bozkır görüntüsü elde etmeye çalıştığını göstermektedir. Çalışmada betimlenen dağların bazıları noktalarla belirlenen sınırlar içerisinde yer alırken bazıları sınırların dışında bulunmaktadır. Ayrıca eserin dışında bulunan siyah derinin bazı kısımlarından insan parmakları çıkmaktadır. Dağ betimlemelerini, haritada şeklinde oluşturduğu alan sınırlarının dışında yer alması ve çalışmanın dış yüzeyinde parmakların içeriden dışarıya doğru çıkması, insanların sınırlandırılmaya karşı direnişlerinin ve tepkilerinin birer simgesel karşılığı gibi durmaktadır.

Görsel 2. İnci Eviner, Derisiz (Skinless), Bakır, Deri, Akrilik, Değişebilir Boyutlarda, 1996.
Kaynak: (Raza, 2016, s. 180)

Görsel 3’te yer alan yerleştirmede, ana malzeme olarak siyah deri kullanılmıştır. Deriyi, insanın üst bedenine giyilen bir giysi formuna dönüştürmüştür. Üç parçadan oluşan bu formlar, aşağıdan yukarıya doğru küçülen üç parçalardan oluşmaktadır. Herhangi bir betimlemeye yer verilmeyen ve içi görülmemektedir. Her yeri kapalı bir erkek ceket formunu andıran bu parçalar, hayatın her alanında gücünü kullanarak otorite sahibi olmaya çalışan ataerkil toplumun bir yansıması gibidir. Eserde kullanılan siyah rengin kasveti anlatılmak istenen baskıyı pekiştirmektedir.

Görsel 3. İnci Eviner, Derisiz (Skinless), Bakır, Deri, Akrilik, Değişebilir Boyutlarda, 1996.

Kaynak: (Raza, 2016, s. 181)

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanoğlunun doğadaki yaşamı süresince deriyi hayatlarının farklı zamanlarında ve farklı alanlarında kullandıkları bilinmektedir. Deri; Orta Asya, Avrupa, Orta Amerika hatta Avustralya kıtasına kadar geniş bir alanda kullanılmış ve önemli bir materyal olarak görülmüştür. İnsanlar tarafından deri ilk olarak bedenlerini dışardan gelebilecek zararlara karşı korumak için kullanılmış sonraki zamanlarda da kıyafet ve eşya yapımında ham madde olarak işlenmiştir. Hatta deriyi daha işlevsel kullanabilmek amacı ile farklı aletler geliştirmişlerdir. Ayrıca insanlık tarihinin gelişimine katkı sağlayan deriye çeşitli inanışlarda kutsallık atfedilmiştir.

Derinin tarihsel gelişimine baktığımızda zanaat kavramı içerisinde ele alındığı görülmektedir. Fakat 20. yüzyılın ilk yarısında I. Dünya Savaşı (1914) ve II. Dünya Savaşının (1939) yaşanması sanat dünyasını da etkilemiştir. Bu tarih aralığı sanatta modern sanatın bitip çağdaş sanatın temellerinin atıldığı bir dönemdir. Çağdaş sanat daha önceki sanat akımlarından farklı olarak malzeme konusunda her şeyi kullanması bakımında ayrılmaktadır. Türkiye özelinde çağdaş sanat eserlerini incelediğimizde ise sanatçılar farklı birçok malzeme kullanılmıştır ve bu sanatçılardan bir tanesi de İnci Eviner olmuştur. Eviner, bazı eserlerinde deri malzemesini kullanmayı, kendine öncelik edinmiştir.

Eviner, 1996 “Derisiz” adlı kişisel sergisindeki çalışmalarını oluştururken, özellikle deriden, bunun yanı sıra bakır ve akrilik boyadan yararlanmıştır. Bu kişisel sergisinde sanatçı, güç ve otorite imgelerini kaftan ve ceket gibi erkek kıyafetleriyle biçime dönüştürmüş, bu sayede ataerkil toplumlara bir gönderme yapmıştır. Ayrıca sınıf

farklılıklarına ve siyasal oluşumların ortaya koyduğu güce atıf yaptığı da aşıkardır. Eviner, insan bedenine anlam yüklemek yerine, tanımdan sıyrılmaya çalışan; beden bir kabuğa dönüşmesi ve içi boşaltılarak insanın kimliksizleşmesi ile dayatılan sınırlardan kaçışını ele almıştır. Bir başka ifade ile insanoğunun var oluşundan günümüze kadar süren güç ve otorite çatışmalarını, insanlık tarihinden günümüze kadar hayatımızda olan deri malzemesi ile birleştirerek biçeme dönüştürmüştür. Sonuç olarak deri, günümüzde artık sadece bir zanaat malzemesi değil geçmişten günümüze kadar uzanan olayları anlatan bir sanat haline gelmiştir.

Etik İlkeler

Bu araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Araştırma kapsamında her iki yazar da eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı

Bu makalenin yazarları tarafından herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması belirtilmemiştir.

KAYNAKÇA

Arıtan, A. S. (2008). Türk Deri İşlemeciliği Bağlamında Türk Cilt Sanatı. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Afrika Çalışmaları Kongresi) Bildirileri, 121-136.

Çağlayan, E. (2018). Sanat Eğitiminde Kolaj Tekniği ve Öğrencilerin Kompozisyon Kurma Becerilerine Katkısı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(43), 1-14.

Diñer Küçük, S. (2020). Türk Sanatında Deride Kullanılan Bezeme Motiflerinin ve Tekniklerinin Günümüz Modasındaki Deri Ürünlerine Uygulanması (Giysi ve Aksesuar). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hopkins, D. (2018). *Modern sanattan sonra 1945-2017*. (F. C. Erdoğan, Çev.). Hayalperest Yayınları.

Kaya Okan, B. (2012) Türk Heykel Sanatında Feminist Eğilimler, *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3), 123-138.

Kula, M. (2006). Türk Moda Giyim Endüstrisinde Deri Tasarımların Gelişim ve Değişim Parametreleri Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tekstil Anasanat Dalı.

Özdemir, M. (2007). Türk Kültüründe Dericilik Sanatı. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, (20), 66-82.

Raza, S. (2016). İnci Eviner Retrospektifi: İçinde Kim Var?. İstanbul Modern.

Sakaoğlu, N. (2002). *Deri'nin Anadolu'da bin yıllık öyküsü*. Creative Yayıncılık.

Tuncer, E. ve Şık, N. (2019) İnci Eviner'in İmgeler Sözlüğü, *Tasarım Kültürü Dergisi (Arredamento Mimarlık)*, (11), 11.

<https://www.inceviner.net/cv-tr.html>

EXTENDED ABSTRACT

Mankind has used leather in many areas from its creation to the present day. Firstly, to protect from external threats, and in the later process, leather has actively taken its place in different areas in different periods as pots and pans, craft, industry and art material. Many artists around the world have used leather in their works of art and İnci Eviner has been one of them. İnci Eviner has established a connection between various disciplines and produced her works by feeding on many images and symbols. The artist and her works, which have been the subject of few written and online sources, aim to fill the gap in this field to some extent with our study. Eviner is one of the few artists in Turkish contemporary art who uses leather in his works and continues to exist as an artist who presents it to us by feeding it with geography, universal and local meanings. The main purpose of this study is to analyse the works in which leather was used as a material in his exhibition "Derisiz" (Without Leather) in 1996. During the study, in addition to many written sources, especially the catalogue "İnci Eviner Retrospective: Who's Inside?" catalogue was used as a primary source for the visuals.

These works of Eviner, one of the Turkish contemporary artists, draw attention in terms of the use of leather other than traditional materials and the meanings it imposes. In these works, the artist has chosen leather, which has witnessed the history of humanity, as the main material while dealing with power, authority and male-dominated society in various forms. This situation has enabled the material and the subject to provide a unity of meaning with each other. İnci Eviner has also fed her works by associating different disciplines. Going beyond classical definitions, she has produced performative research experiments, conceptual, temporal and formal different contents. As a result of this situation, she focused on the word image and created patterns, spatial structures, sound, performances and videos by providing integrity between universal and local meanings. The artist has generally included violence in her works. In addition to questioning the identity of women in her works, the artist avoids being political. From another point of view, the artist, who has an anthropological approach, reflected the skin by using leather in her works on communication and the body. By combining the female body with images of nature, she brings together universal and local meanings.

This date range is a period when modern art in the world ended and the foundations of contemporary art were laid. Contemporary art differs from previous art movements in that it uses everything in terms of materials. When we examine the works of contemporary art in Turkey, artists used many different materials and one of these artists was İnci Eviner. Eviner did not neglect to use leather material in some of her works.

In his 1996 solo exhibition "Skinless", Eviner used leather as well as copper and acrylic paint in his works. Instead of ascribing meaning to the human body, Eviner utilises definition.

It deals with the transformation of the body, which tries to be stripped away, into a shell and the escape from the boundaries imposed by the hollowing out and de-identification of the human being. İnci Eviner has created many works of art by combining the conflicts of power and authority that have been going on since the existence of mankind with the leather material, which has been in our lives from the history of mankind to the present day. As a result, leather today is no longer just a craft material, but has become an art that tells the events from the past to the present.